

Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут культури і мистецтв
Кафедра музикознавства та культурології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ННІ культури і мистецтв
проф. Олена УСТИМЕНКО-КОСОРИЧ

« 29 » серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МАСОВА ТА ЕЛІТАРНА КУЛЬТУРА»

галузь знань: 03 Гуманітарні науки

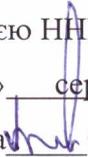
спеціальність: 034 Культурологія

освітня програма: «Культурологія» (бакалавр)

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною
комісією ННІ культури і мистецтв

« 29 » серпня 2025 р.

Голова Олександр РУДЕНКО

Розробники:

Гончаренко Олена Віталіївна – кандидат мист., ст. викладач кафедри музикознавства та культурології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри музикознавства та культурології

Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

доктор мистецтвознавства, професор Ольга ЗАВ'ЯЛОВА

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Бакалавр	денна форма
Загальна кількість годин – 150		Обов'язкова
		Рік підготовки:
		4-й
		Семестр
		7-й
		Лекції
		26 год.
		Практичні заняття
		28 год.
		Консультації:
		2 год.
		Самостійна робота
		94 год.
Вид контролю: <i>екзамен</i> (7 семестр)		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Курс «Масова та елітарна культура», розроблений для спеціальності 034 Культурологія, є складовою підготовки студентів ОР Бакалавр НН інституту культури і мистецтв.

Мета курсу полягає у поглибленню освоєнні проблематики сучасної масової та елітарної культури та набутті теоретичних і практичних фахових якостей у сфері науково-практичної діяльності.

Завдання курсу: надати поглиблену теоретико-методологічну базу та висвітлити тенденції розвитку сучасної культури; розширити уявлення про загальний характер еволюції масової та елітарної культури та провідні теоретико-методологічні засади; поглибити знання, вміння та навички для подальшої науково-дослідницької праці в сфері культурології; сформувати практичну систему необхідну для наукової діяльності молодих культурологів у професійній сфері.

Навчальна дисципліна спрямована на розвиток *інтегральної компетенції*: **ІК**. Здатність надати адекватну оцінку сучасного стану культурно-мистецького життя, соціальних і економічних реалій досліджуваного явища чи процесу, приймати обґрунтовані рішення щодо творчих проблем сьогодення, враховуючи пріоритетні тенденції руху в галузі культури та запити населення.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких *загальних компетентностей*: **ЗК 1**. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. **ЗК 2**. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. **ЗК 3**. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. **ЗК 6**. Цінування різноманітності та мультикультурності; **ЗК 8**. Здатність працювати в команді.

Курс «Масова та елітарна культура» формує наступні *фахові компетентності*: **ФК 2** – здатність визначати ступінь цінності та унікальності об'єктів культури в українському та міжнародному контекстах; **ФК 3**. Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів. **ФК 4**. Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо).

2. Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного освоєння студентом навчального курсу «Масова та елітарна культура» передбачається інтеграція знань, умінь і навичок з таких дисциплін освітньо-професійної програми «Культурологія» першого (бакалаврського) рівня: «Культурологія», «Історія світової культури», «Історія та культура української діаспори», «Історія модерної української культури», «Культура і влада» відповідно до освітньо-наукової програми 034 Культурологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

3. Результати навчання за дисципліною

Зміст курсу забезпечує: вивчення, узагальнення та реалізацію в практичній діяльності вітчизняного і зарубіжного досвіду; аналіз і творче переосмислення провідних культурологічних концепцій та систем; розширення знань про сучасні культурологічні течії, їх специфіку та історичну ретроспекцію, а також про інтерпретологію в сучасному мистецтвознавстві.

ПРН-1	Мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати аргументацію.
ПРН-4	Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культури, її проявів та форм існування.
ПРН-9	Аналізувати ефективність культурних політик, технологій реалізації культурних ідей у контексті конкретних параметрів їх впровадження.
ПРН-17	Знати та розуміти основні принципи наукової, дослідницької та прикладної діяльності, які базуються на глибокому вивченні взаємозв'язків культурології, психології, історії культури, зв'язків з громадськістю, спираючись на економічні та технологічні можливості.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	Студент володіє теоретичними знаннями з курсу, досконало знає практичний матеріал (вільно ним оперує, грамотно застосовує); вміє використовувати набуті знання та вміння у практичній діяльності; викладає теоретичний матеріал логічно, послідовно й переконливо; грамотно оперує понятійно-термінологічним апаратом.
82 – 89	Студент виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, має здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Швидко опрацьовує та засвоює матеріал, оперує понятійно-термінологічним апаратом. Але разом із тим допускає неточності, робить незначні помилки.
С74 – 81	Студент виявляє повні знання із дисципліни, має здатність до самостійного оновлення знань. Демонструє певні навички та уміння під час практичних занять, але професійно-культурологічний комплекс виявляється обмежено (допускає певні помилки та неточності тощо).
64 – 73	Студент виявляє знання основного матеріалу, має обізнаність з культурологічної літератури, намагається аналізувати мистецькі твори і концепції, робити висновки, але при цьому допускає грубі помилки і не може переконливо викласти матеріал щодо заданої теми.
60 – 63	Студент виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, задовільному для подальшої фахової діяльності. Практична підготовка загалом відповідає вимогам, студент демонструє певні навички, але форма виступу нестабільна, є помітні погрішності методологічного характеру.
35 – 59	Студент емоційно скутий, не впевнений у своїх відповідях. Не розуміє основної сутності завдання, не може зробити висновки й узагальнення. Виступ невиразний та непереконливий.
1 – 34	Недбалість студента щодо власної підготовки. Не має впевнених знань з курсу. Не демонструє належної форми публічного виступу та необхідних практичних навичок.

Розподіл балів

Поточний контроль						Разом	Сума	Підсумковий іспит	Загальна сума
T 1.1	T 1.2	T 1.3	T 2.1	T 2.2	T 2.3	42	75	25	100
Поточний контроль									
7	7	7	7	7	7				
Контроль самостійної роботи						33			
6	5	5	5	6	6				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
74 – 81	C	
64 --73	D	Задовільно
60 --63	E	
35 – 59	FX	
1 – 34	F	незадовільно з можливістю повторного складання незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: презентації результатів завдань та досліджень, реферати, тести, екзамен.

6. Методи навчання

В процесі викладання навчальної дисципліни використовуються методи аналітичний, компаративний, пошуку, систематизації, аналізу та інтерпретації інформації щодо культурних об'єктів і практик, інформаційні та комунікативні технології.

7. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ ХХ СТ.

Тема 1.1. Історичні умови виникнення масової культури.

Тема 1.2. Феномен елітарної культури, як культурологічного явища ХХ-ХХІ ст.

Тема 1.3. Теорії та аналіз масової культури.

РОЗДІЛ 2. СТИЛІСТИЧНЕ ОНОВЛЕННЯ МИСТЕЦТВА У ПЕРІОД КУЛЬТУРНИХ ЗМІН

Тема 2.1. Імідж та стереотипи масової культури. Віддзеркалення в музичному мистецтві (на прикладі рок-музики).

Тема 2.2. Художні течії в мистецтві модернізму ХХІ ст.

Тема 2.3. Молодіжний рух в контексті мас-культурних зрушень середини ХХ століття.

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ ХХ СТ.

Тема 1.1. Історичні умови виникнення масової культури.

Характеристика історичних процесів у ХХ ст., які вплинули на розвиток галузей мистецтва і культури, економічну та політичну сфери, соціальне та духовне життя. Це сприяло появі нового типу культури – масової.

Тема 1.2. Феномен елітарної культури, як культурологічного явища ХХ-ХХІ ст. Культурний феномен елітарного мистецтва, як протилежність масової культури. Основні принципи та класифікація мистецьких течій та їх типологія. Проблеми прояву елітарної культури у сучасній системі споживання.

Тема 1.3. Теорії та аналіз масової культури.

Висвітлення основних течій масової культури, їх аналіз та структуризація. Розвиток ЗМІ та її вплив на поширення та формування культурно-естетичних поглядів споживачів.

РОЗДІЛ 2. СТИЛІСТИЧНЕ ОНОВЛЕННЯ МИСТЕЦТВА У ПЕРІОД КУЛЬТУРНИХ ЗМІН

Тема 2.1. Імідж та стереотипи масової культури. Віддзеркалення в музичному мистецтві кінця ХХ ст. (на прикладі рок-музики).

Характеристика основних мистецьких стилей мистецтва кінця ХХ – початку ХХІ ст., що вплинули на розквіт масової культури. Ретроспекція в культурі, як один з провідних методів поширення сучасних витворів мистецтва. Філософсько-естетична специфіка інтерпретації та особливості поєднання старовинних та новітніх технік у масовій культурі.

Тема 2.2. Художні течії в мистецтві модернізму на межі ХХ-ХХІ ст.

Психологія мистецтва межі ХІХ-ХХ ст. та його специфіка розвитку в реаліях сучасності. Основні художні стилі ХІХ – початку ХХІст. Вплив художніх стилів ХХ – початку ХХІ ст. на інтерпретацію творів мистецтва.

Тема 2.3. Молодіжний рух у контексті мас-культурних зрушень середини ХХ століття.

Психологія мистецтва межі ХХ-ХХІ ст. та його специфіка розвитку в реаліях сучасності. Висвітлення основних художніх стилей зазначеного періоду, обґрунтування їх впливу на інтерпретацію творів мистецтва. Стель модернізму та його проєкції. Феноменологія сучасної культурології в професійному аспекті та побутовому споживанні.

7.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	У тому числі			
Лекції		Практ.	Конс.	Самост.р	
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ ХХ СТ.					
Тема 1.1. Історичні умови виникнення масової культури.	25	4	4		17
Тема 1.2. Феномен елітарної культури, як культурологічною явища ХХ-ХХІ ст.	23	4	4		15
Тема 1.3. Теорії та аналіз масової культури.	27	6	6		15
РОЗДІЛ 2. СТИЛІСТИЧНЕ ОНОВЛЕННЯ МИСТЕЦТВА У ПЕРІОД КУЛЬТУРНИХ ЗМІН					
Тема 2.1. Імідж та стереотипи масової культури. Віддзеркалення в музичному мистецтві (на прикладі рок-музики).	23	4	4		15
Тема 2.2. Художні течії в мистецтві модернізму ХХІ ст.	27	4	6		17
Тема 2.3. Молодіжний рух в контексті мас-культурних зрушень середини ХХ століття.	25	4	4	2	15
Всього годин	150	26	28	2	94

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Тема 1.1. Історичні умови виникнення масової культури.	4
2	Тема 1.2. Феномен елітарної культури, як культурологічною явища ХХ-ХХІ ст.	4
3	Тема 1.3. Теорії та аналіз масової культури.	6
4	Тема 2.1. Імідж та стереотипи масової культури. Віддзеркалення в музичному мистецтві (на прикладі рок-музики).	4
5	Тема 2.2. Художні течії в мистецтві модернізму ХХІ ст.	6
6	Тема 2.3. Молодіжний рух в контексті мас-культурних зрушень середини ХХ століття.	4
	Всього годин	28

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. Київ, 1993.
2. Зернецька О. Нові засоби масової комунікації : Соціокультурний аспект. Київ: Наук. думка, 1993. 132 с.

3. Касьянов Г. Українська інтелігенція в русі опору 1960—80-х років. Київ, 1995.
4. Касьянов Г. Українська інтелігенція на рубежі XIX—XX століть. Київ, 1993.
5. Корінний М., Потапов Г., Шевченко В. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. Київ: Україна, 2000. 182 с.
6. Устименко-Косоріч О.А. Масова та елітарка культура: навчальний посібник для студентів. Луганськ, Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 2010. 154 с.

Додаткові:

1. Жулинський М. Із забуття в безсмертя (Сторінки призабутої спадщини). Київ, 1990.
2. Козаченко А. Українська культура. Її минуле й сучасність. Харків, 1931.
3. Культура українського народу. Київ, 1994.
4. Мистецтво і етнос. Культурологічний аспект. Київ, 1991.
5. Міжнародна охорона, захист і повернення культурних цінностей: Збірник документів. Київ, 1993.
6. Українська художня культура: навч. посіб. Київ, 1996.
7. Феномен української культури. Київ, 1997.
8. Чижевський Д. Філософія і національність. Київ, 1994.
9. Шудря К. Художнє передбачення майбутнього. Київ, 1991.
10. Юдкін І. Східно-західні взаємини української культури // Українознавство в розбудові держави. Кн. 1. Київ, 1994.

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна**

Програма здійснюється за наявності дидактичного, ілюстративного та навчально-методичного матеріалу (посібники, монографії, наукові розробки, публіцистична та популярна література, доступ до електронних ресурсів і мереж), а також аудіо- і відеоапаратури, достатньою кількістю відео-, аудіо- і фономатеріалів для проведення лекційних та практичних занять.